

Wykład:

BUDŻET PAŃSTWA
I POLITYKA BUDŻETOWA

Budżet państwa

Budżet - jest rocznym planem finansowym, obejmującym dochody i wydatki państwa oraz wskazującym źródła pokrycia niedoboru lub rozdysponowania nadwyżki.

USTAWA BUDŻETOWA NA ROK 2014 [2015, 2016, 2017, 2018] z dnia 24 stycznia 2014 r.

Art. 1.

1. Ustala się, zgodnie z załącznikiem nr 1, łączną kwotę podatkowych i niepodatkowych dochodów budżetu państwa w wysokości 277 782 224 tys. zł [297 252 925 tys. zł (2015)], [296 879 236 tys. zł (2016)], [325 426 102 tys. zł (2017)], **355 705 403 tys. zł (2018)**].

2. Ustala się, zgodnie z załącznikiem nr 2, łączną kwotę wydatków budżetu państwa w wysokości 325 287 369 tys. zł [343 332 925 tys. zł (2015)] [351 499 236 tys. zł (2016)], [384 771 602 tys. zł (2017)], **397 197 405 tys. zł (2018)**].

3. Deficyt budżetu państwa ustala się na dzień 31 grudnia 2014 r. na kwotę nie większą niż 47 505 145 tys. zł [46 080 000 tys. zł (2015)] [54 620 000 tys. zł (2016)], [59 345 500 tys. zł (2017)], **41 492 000 tys. zł (2018)**].

Szacunkowe dane o wykonaniu budżetu państwa, 2018

Lp.	Wyszczególnienie	Plan po zmianach na 2018 r.	Wykonanie	4 : 3
		w mln zł		w %
1	2	3	4	5
1.	DOCHODY	355 705,4	380 077,1	106,9
	z tego :			
	a) dochody podatkowe	331 672,6	349 866,5	105,5
	w tym:			
	- podatki pośrednie	237 914,0	248 957,5	104,6
	w tym: podatek akcyzowy	70 000,0	72 108,5	103,0
	- podatek dochodowy od osób prawnych	32 400,0	34 761,7	107,3
	- podatek dochodowy od osób fizycznych	55 500,0	59 950,7	108,0
	- podatek od niektórych instytucji finansowych	4 568,7	4 507,4	98,7
	b) dochody niepodatkowe	21 908,7	28 375,2	129,5
	w tym: - wpływy z cła	3 787,0	4 034,6	106,5
	c) środki z Unii Europejskiej i z innych źródeł niepodlegające zwrotowi	2 124,1	1 835,4	86,4
	- Wspólna Polityka Rolna	152,1	167,7	110,3
	- fundusze strukturalne i inne	1 972,0	1 667,7	84,6

Dochody z VAT w 2018 r.: **176,8 mld zł**

Polityka budżetowa - narzędzia i funkcje

Narzędzia polityki budżetowej:

1. wydatki
2. podatki

Funkcje budżetu:

1. stabilizacyjna
2. redystrybucyjna
3. alokacyjna
4. informacyjna

Ekspansywna i restrykcyjna polityka budżetowa

Ekspansywna polityka budżetowa, polega na wzroście wydatków (G) i/lub obniżeniu podatków (t), co w krótkim okresie najczęściej prowadzi do zwiększenia tempa wzrostu PKB (Y).

Restrykcyjna polityka budżetowa, polega na zmniejszeniu wydatków (G) i/lub podniesieniu podatków (t), co w krótkim okresie najczęściej prowadzi do zmniejszenia tempa wzrostu PKB (Y).

Wpływ ekspansywnej polityki fiskalnej na wzrost gospodarczy (OECD 1970-96)

Wskaźnik	Ekspansja fiskalna
Stopa wzrostu realnego GDP	
- przed zmianą polityki fiskalnej	2,57 %
- w trakcie	1,12 %
- po zmianie polityki fiskalnej	2,00 %
Liczba epizodów	38

Źródło: OECD.

Wpływ restrykcyjnej polityki fiskalnej na wzrost gospodarczy (OECD 1970-96)

Wskaźnik	Restrykcje fiskalne
Stopa wzrostu realnego GDP	
- przed zmianą polityki fiskalnej	2,21 %
- w trakcie	2,36 %
- po zmianie polityki fiskalnej	2,13 %
Liczba epizodów	65

Źródło: OECD.

Wpływy podatkowe w % PKB

Źródło: OECD.

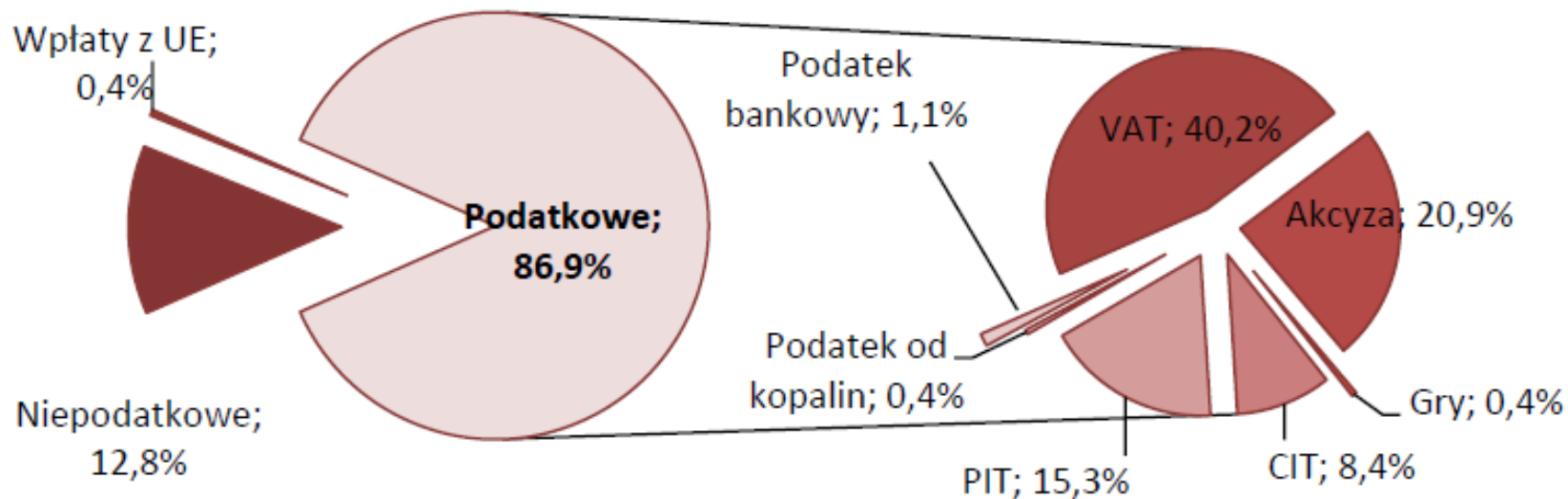
Country	1995	2000	2007	2009	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Australia	28,2	30,4	29,6	25,8	26,1	27,1	27,3	27,6	28,2	..
Austria	41,0	42,1	40,5	41,0	41,3	42,0	42,8	43,1	43,7	42,7
Belgium	42,8	43,8	42,4	42,0	43,1	44,2	45,2	45,0	44,8	44,2
Canada	34,9	34,9	32,3	31,4	30,5	31,0	30,9	31,2	32,0	31,7
Chile	18,4	18,8	22,8	17,2	21,1	21,3	19,9	19,6	20,5	20,4
Czech Republic	34,9	32,5	34,3	32,4	33,3	33,7	34,1	33,1	33,3	34,0
Denmark	48,0	48,1	47,7	46,4	44,8	45,5	45,9	48,6	45,9	45,9
Estonia	36,2	30,9	31,1	34,9	31,5	31,7	31,7	32,8	33,9	34,7
Finland	44,5	45,8	41,5	40,9	42,0	42,7	43,6	43,8	43,9	44,1
France	41,9	43,1	42,4	41,3	43,2	44,3	45,2	45,3	45,2	45,3
Germany	36,2	36,3	34,9	36,1	35,7	36,4	36,8	36,8	37,1	37,6
Greece	27,6	33,1	30,9	29,6	33,6	35,5	35,5	35,9	36,4	38,6
Hungary	41,0	38,7	39,6	39,0	36,4	38,5	38,1	38,2	39,0	39,4
Iceland	30,4	36,2	38,7	32,0	34,4	35,2	35,8	38,6	36,7	36,4
Ireland	31,8	30,9	30,4	27,0	27,3	27,5	28,2	28,5	23,1	23,0
Israel	35,2	35,6	34,7	29,8	30,9	30,0	30,7	31,1	31,3	31,2
Italy	38,6	40,6	41,7	41,9	41,9	43,9	44,1	43,5	43,3	42,9
Japan	26,4	26,6	28,5	27,0	27,5	28,2	28,9	30,3	30,7	..
Korea	19,0	21,5	24,8	23,6	24,2	24,8	24,3	24,6	25,2	26,3
Luxembourg	35,3	37,2	37,2	39,0	37,0	38,4	38,2	37,4	36,8	37,1
Mexico	14,9	16,5	17,6	17,2	13,3	13,1	13,8	14,2	16,2	17,2
Netherlands	39,0	36,8	36,3	35,4	35,9	36,0	36,5	37,5	37,4	38,8
New Zealand	35,8	32,9	34,5	31,0	30,5	32,1	31,1	32,4	33,0	32,1
Norway	40,9	42,6	42,9	42,0	42,1	41,5	39,9	38,9	38,3	38,0
Poland	36,1	32,7	34,5	31,3	31,9	32,1	31,9	32,0	32,4	33,6
Portugal	28,9	30,6	31,3	29,5	32,3	31,8	34,1	34,3	34,6	34,4
Slovak Republic	39,6	33,6	28,8	28,4	28,6	28,3	30,2	31,2	32,3	32,7
Slovenia	38,4	36,6	37,1	36,2	36,5	36,9	36,7	36,5	36,6	37,0
Spain	31,3	33,4	36,4	29,8	31,2	32,2	33,1	33,7	33,8	33,5
Sweden	45,6	49,0	44,9	44,0	42,5	42,6	42,9	42,6	43,3	44,1
Switzerland	25,5	27,6	26,1	27,1	27,0	26,8	26,9	27,0	27,7	27,8
Turkey	16,8	24,2	24,1	24,6	25,9	24,9	25,3	24,6	25,1	25,5
United Kingdom	32,1	34,7	34,1	32,3	33,5	32,8	32,6	32,2	32,5	33,2
United States	26,7	28,4	26,9	23,3	23,9	24,1	25,7	25,9	26,2	26,0

Dochody budżetu państwa w Polsce, 2010-2017

Wskaźnik	Jednostka	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Dochody budżetu państwa ogółem	w mln zł	250 303	277 557	287 595	279 151	283 543	289 137	314 684	350 499
dochody podatkowe ogółem	w mln zł	222 553	243 211	248 275	241 651	254 781	259 674	273 138	315 309
w tym:									
z podatku od towarów i usług (VAT)	w mln zł	107 880	120 832	120 001	113 412	124 262	123 121	126 584	156 801
z podatku akcyzowego	w mln zł	55 685	57 964	60 450	60 653	61 570	62 809	65 749	68 261
z podatku dochodowego od osób prawnych	w mln zł	21 770	24 862	25 146	23 075	23 266	25 813	26 381	29 811
z podatku dochodowego od osób fizycznych	w mln zł	35 593	38 075	39 809	41 291	43 022	45 040	48 232	52 668

Źródło: GUS, 2018.

Dochody budżetu państwa w Polsce, 2016

Wpływy niepodatkowe – wpłata z zysku NBP i rezerwacja częstotliwości (9,2 mld zł).

Dochody budżetu państwa z tytułu 4 najważniejszych podatków (w mld zł)

Podatek	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
VAT	99,5	107,9	120,8	120,0	113,4	124,3	123,1	126,6	156,8
Akcyza	53,9	55,7	58,0	60,4	60,7	61,6	62,8	65,7	68,3
PIT	35,8	35,6	38,1	39,8	41,3	43,0	45,0	48,2	52,7
CIT	24,2	21,8	24,9	25,1	23,1	23,3	25,8	26,4	30,0

Koniunktura gospodarcza i wyniki przedsiębiorstw

Wskaźnik	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stopa wzrostu gospodarczego (w %)	2,8	3,6	5,0	1,6	1,4	3,3	3,8	3,1	4,8
Spożycie (ceny bieżące) (w mld zł)	832	875	949	988	995	1 019	1 038	1 074	1 151
Stopa inflacji /CPI/ (w %)	103,5	102,6	104,3	103,7	100,9	100,0	99,1	99,4	102,0
Przychody z całokształtu działalności (w mld zł)	2 394	2 560	2 895	2 992	3 013	3 090	3 182	3 267	3 364
Wynik finansowy brutto (w mld zł)	118	134	138	128	132	136	122	158	177

Źródło: GUS (2018).

Kraj	PIT (2013) najwyższa stawka	CIT (2014)	VAT (2014) stawka podstawowa	VAT (2014) stawki zredukowane
Australia	45	30,0	10,0	0,0
Austria	50	25,0	20,0	10,0/12,0
Belgia	50	34,0	21,0	0,0/6,0/12,0
Kanada	29	26,3	5,0	0,0
Czechy	15	19,0	21,0	15,0
Dania	20,83	24,5	25,0	0,0
Estonia	21	21,0	20,0	9,0
Finlandia	31,75	20,0	24,0	0,0/10,0/14,0
Francja	45	34,4	20,0	2,1/5,5/10,0
Niemcy	45	30,2	19,0	7,0
Grecja	45	26,0	23,0	6,5/13,0
Węgry	16	19,0	27,0	5,0/18,0
Islandia	31,8	20,0	25,5	7,0
Irlandia	41	12,5	23,0	0,0/4,8/9,0/13,5
Izrael	48	26,5	18,0	0,0
Włochy	43	27,5	22,0	4,0/10,0
Japonia	40	37,0	5,0	-
Korea Płd.	38	24,2	10,0	0,0
Luksemburg	39	29,2	15,0	3,0/6,0/12,0
Meksyk	30	30,0	16,0	0,0
Holandia	52	25,0	21,0	6,0
Nowa Zelandia	33	28,0	15,0	0,0
Norwegia	25,75	27,0	25,0	0,0/8,0/15,0
Polska	32	19,0	23,0	5,0/8,0
Portugalia	48	31,5	23,0	6,0/13,0
Słowacja	25	22,0	20,0	10,0
Słowenia	50	17,0	22,0	9,5
Hiszpania	30,5	30,0	21,0	4,0/10,0
Szwecja	25	22,0	25,0	0,0/6,0/12,0
Szwajcaria	13,2	21,1	8,0	0,0/2,5/3,8
Turcja	35	20,0	18,0	1,0/8,0
Wielka Brytania	45	21,0	20,0	0,0/5,0
USA	39,6	39,1		

Podatki w krajach OECD

Źródło: OECD.

Wydatki budżetowe w Polsce, 2013

2016
(w mld zł)

Wyszczególnienie	Wysokość wydatków (w mld PLN)	w %	
Rolnictwo i łowiectwo	10,0	3,1%	6,9
Transport i łączność	9,0	2,8%	11,1
Gospodarka mieszkaniowa	2,3	0,7%	
Nauka	4,8	1,5%	5,5
Administracja publiczna	12,7	4,0%	13,3
Urzędy	2,0	0,6%	
Obrona narodowa	20,1	6,3%	28,3
Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	74,8	23,3%	84,6
Bezpieczeństwo publiczne	13,6	4,2%	14,3
Wymiar sprawiedliwości	10,5	3,3%	11,5
Obsługa długu publicznego	42,5	13,2%	32,1
Różne rozliczenia*	71,2	22,2%	74,0
Oświata i wychowanie	2,4	0,7%	
Szkolnictwo wyższe	13,2	4,1%	15,4
Ochrona zdrowia	7,5	2,3%	8,3
Pomoc społeczna	14,3	4,5%	34,2
Poz. zad. w zakresie polityki społ.	3,6	1,1%	
Kultura	1,6	0,5%	
Inne wydatki	5,2	1,6%	
WYDATKI OGÓŁEM	321,3	100,0%	360,8

*Różne rozliczenia to głównie Subwencje Ogólne dla Jednostek Samorządu Terytorialnego (51,3 mld PLN; w tym subwencja oświatowa 39,5 mld PLN) oraz Środki Własne Unii Europejskiej (18,1 mld PLN).

Wydatki publiczne jako % nominalnego PKB

Źródło: OECD.

Country	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Australia	33,1	33,5	33,3	33,1	33,2	34,0	36,8	36,3	35,2	35,7	35,1	36,3	36,2	..
Austria	51,3	53,9	50,0	49,1	48,6	49,5	52,8	52,8	50,7	51,7	51,3	52,6	51,0	50,3
Belgium	51,0	49,2	51,9	48,5	48,2	49,8	53,7	52,6	53,6	55,1	54,7	54,3	53,7	53,0
Canada	40,2	39,0	38,4	38,6	38,6	39,2	43,7	43,3	41,9	41,5	41,1	40,4
Czech Republic	50,0	43,3	43,0	41,9	41,0	41,2	44,6	43,8	43,2	44,5	42,3	42,9	41,7	39,4
Denmark	55,1	54,6	52,8	51,6	50,8	51,5	58,1	57,7	57,7	59,4	57,2	58,9	54,5	52,7
Estonia	34,8	34,0	33,6	33,6	34,0	39,7	44,7	40,5	37,6	39,5	38,3	37,5	39,6	39,5
Finland	50,3	50,3	50,4	49,2	47,4	49,3	56,2	55,8	55,2	56,7	58,5	59,3	57,1	55,9
France	53,4	53,3	53,6	52,9	52,6	53,3	56,7	56,6	55,9	56,7	57,0	56,7	56,6	56,4
Germany	48,4	47,2	47,0	45,3	43,5	44,1	48,3	48,0	45,2	44,7	44,6	44,9	43,8	43,9
Greece	44,9	45,8	44,6	45,4	47,5	50,6	54,0	51,4	51,9	53,4	58,5	46,6	53,5	49,1
Hungary	49,4	49,1	50,1	51,9	50,4	49,2	51,2	49,8	49,9	48,7	49,7	49,1	50,1	46,6
Iceland	45,6	44,0	42,2	41,6	42,3	57,7	51,0	51,6	47,4	47,4	46,3	46,7	42,5	45,0
Ireland	33,2	33,6	33,9	34,4	36,7	42,8	48,2	65,5	47,1	42,6	42,9	40,8	28,8	27,3
Israel	51,5	48,5	47,1	45,6	43,8	43,1	43,0	42,3	41,9	41,7	40,9	40,6	39,6	39,3
Italy	48,0	47,6	47,9	48,4	47,6	48,6	51,9	50,5	49,7	50,6	50,6	50,6	50,2	49,1
Japan	37,8	36,6	36,4	36,0	35,8	36,9	41,9	40,7	41,9	42,0	43,1	42,3	39,4	39,0
Korea	29,5	26,8	27,3	28,4	29,1	31,0	33,5	31,0	32,3	32,7	33,1	32,9	32,3	32,3
Luxembourg	41,8	42,6	41,5	38,6	36,3	39,1	45,2	43,6	42,6	43,9	43,6	43,8	42,0	41,9
Netherlands	47,0	46,1	44,8	45,5	45,2	46,2	51,4	51,3	49,8	50,4	49,7	50,1	44,5	43,1
New Zealand	37,3	36,9	38,1	39,4	39,3	41,7	42,5	48,5	45,1	43,6	43,2	41,3
Norway	48,2	45,1	41,8	40,0	40,3	39,8	46,2	45,2	43,9	43,3	44,7	45,0	48,8	50,8
Poland	44,7	42,6	43,4	43,9	42,2	43,2	44,6	45,4	43,4	42,2	42,0	41,7	41,5	41,1
Portugal	44,7	45,4	46,6	45,2	44,4	44,8	49,8	51,5	49,3	47,4	48,7	48,3	48,2	44,7
Slovak Republic	40,1	37,7	38,0	36,5	34,2	34,9	41,6	39,8	38,9	38,2	38,7	38,9	45,1	41,5
Slovenia	46,2	45,6	45,1	44,3	42,3	44,1	48,7	49,5	49,9	48,4	59,4	49,8	47,7	45,1
Spain	38,4	38,9	38,4	38,4	39,2	41,4	46,2	46,3	45,7	47,8	44,8	42,9	43,7	42,2
Sweden	55,6	54,2	53,9	52,7	50,9	51,8	54,9	52,4	51,5	51,9	52,8	52,4	49,6	49,7
Switzerland	36,3	35,9	35,2	33,2	32,1	32,1	34,1	33,9	33,7	34,1	34,0	33,6	34,0	34,3
United Kingdom	41,8	42,7	43,4	43,6	43,4	47,2	50,8	49,8	48,2	48,2	47,1	46,5	42,2	41,4
United States	36,8	36,5	36,5	36,4	37,1	39,2	43,2	42,8	41,6	40,1	39,0	38,0	37,4	37,7

Struktura wydatków sektora rządowego w krajach OECD, 2015

	General public services	Defence	Public order and safety	Economic affairs	Environmental protection	Housing and community amenities	Health	Recreation, culture and religion	Education	Social protection
Australia	12.5	4.4	4.9	10.0	2.4	1.6	19.4	2.0	14.6	28.2
Austria	13.3	1.1	2.7	11.9	0.9	0.7	15.5	2.4	9.6	42.0
Belgium	15.1	1.6	3.3	12.0	1.6	0.6	14.2	2.2	11.9	37.5
Czech Republic	10.3	2.2	4.4	15.6	2.6	1.6	18.2	3.2	11.8	30.1
Denmark	13.5	2.0	1.8	6.7	0.8	0.4	15.6	3.2	12.8	43.0
Estonia	10.6	4.7	4.5	11.8	1.7	0.9	13.7	4.9	15.1	32.1
Finland	14.9	2.4	2.2	8.3	0.4	0.7	12.6	2.6	11.0	44.9
France	11.0	3.1	2.9	10.0	1.8	1.9	14.3	2.3	9.6	43.1
Germany	13.5	2.3	3.6	7.1	1.4	0.9	16.3	2.3	9.6	43.1
Greece	17.8	4.9	3.8	16.0	2.7	0.4	8.2	1.3	7.8	37.0
Hungary	17.8	1.1	4.1	17.3	2.5	2.2	10.6	4.3	10.3	29.9
Iceland	18.0	0.0	3.6	11.6	1.3	1.1	17.4	7.5	17.4	22.1
Ireland	13.9	1.2	3.7	11.5	1.4	2.0	19.3	2.0	12.4	32.7
Israel	13.6	14.9	3.9	5.9	1.2	0.1	12.7	3.5	17.1	27.0
Italy	16.6	2.4	3.7	8.1	1.9	1.2	14.1	1.5	7.9	42.6
Japan	10.4	2.3	3.2	9.5	2.9	1.7	19.4	0.9	8.7	40.7
Korea	16.6	7.8	4.0	16.1	2.5	2.6	12.5	2.1	16.3	19.4
Latvia	14.0	2.7	5.4	11.5	1.9	2.6	10.3	4.4	16.2	31.0
Luxembourg	10.5	0.7	2.4	11.9	2.6	1.2	10.9	2.8	12.4	44.8
Netherlands	11.1	2.5	4.0	8.8	3.2	0.7	17.7	3.1	12.0	36.8
Norway	9.6	3.1	2.2	10.5	1.8	1.5	17.2	3.0	11.2	39.8
Poland	11.8	3.8	5.3	11.1	1.5	1.7	11.2	2.7	12.6	38.3
Portugal	16.8	2.2	4.3	10.5	0.8	1.0	12.7	1.6	12.4	37.8
Slovak Republic	14.2	2.3	5.2	13.9	2.3	1.9	15.7	2.3	9.3	33.0
Slovenia	14.2	1.8	3.2	12.4	2.1	1.3	14.0	3.4	11.6	36.1
Spain	14.9	2.2	4.6	10.0	2.0	1.1	14.2	2.6	9.3	39.1
Sweden	14.1	2.3	2.6	8.4	0.6	1.5	13.8	2.2	13.0	41.6
Switzerland	12.6	2.8	5.0	11.0	2.1	0.6	6.5	2.4	17.2	39.9
United Kingdom	10.6	5.0	4.7	7.1	1.8	1.1	17.8	1.5	12.0	38.4
United States	13.8	8.8	5.4	8.7	0.0	1.4	24.2	0.7	16.2	20.8
OECD	13.2	5.1	4.3	9.3	1.3	1.4	18.7	1.5	12.6	32.6

Źródło: OECD, Government at a Glance, 2017.

Wydatki publiczne na badania i rozwój (w % PKB)

Kraj	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Australia	0,67	0,68	0,70	0,75	0,78	..
Austria	0,78	0,77	0,88	0,81	0,95	0,99
Belgium	0,46	0,44	0,45	0,42	0,51	0,52
Canada	0,59	0,62	0,63	0,61	0,66	0,61
Czech Republic	0,50	0,50	0,55	0,61	0,65	0,68
Denmark	0,67	0,70	0,68	0,67	0,83	0,86
Estonia	0,36	0,37	0,40	0,49	0,69	0,78
Finland	0,85	0,88	0,89	0,83	0,95	0,95
France	0,81	0,85	0,81	0,79	0,88	0,80
Germany	0,78	0,79	0,71	0,70	0,84	0,86
Greece	0,27	0,27	0,28	0,33
Hungary	0,50	0,54	0,47	0,44	0,49	0,46
Iceland	1,00	1,13	1,12	1,04	1,13	1,04
Ireland	0,28	0,35	0,40	0,42	0,50	0,46
Israel	0,87	0,81	0,60	0,55	0,52	0,48
Italy	0,55	0,52	0,53	0,53
Japan	0,58	0,57	0,55	0,54	0,59	0,56
Korea	0,62	0,59	0,64	0,80	0,98	1,01
Luxembourg	..	0,18	0,26	0,29	0,42	0,44
Mexico	0,21	0,22	0,20	0,19	0,23	0,25
Netherlands	0,75	0,77	0,74	0,69	0,74	0,72
New Zealand	0,52	0,51	0,49	0,50	0,57	0,52
Norway	0,61	0,69	0,66	0,72	0,82	0,77
Poland	0,40	0,34	0,33	0,33	0,41	0,43
Portugal	0,47	0,43	0,43	0,52	0,74	0,64
Slovak Republic	0,26	0,29	0,29	0,25	0,24	0,34
Slovenia	0,55	0,48	0,53	0,52	0,66	0,78
Spain	0,36	0,42	0,48	0,55	0,66	0,60
Sweden	0,92	0,92	0,87	0,85	0,99	0,94
Switzerland	0,64	..	0,66	..
Turkey	0,26	0,28	0,30	0,34	0,29	0,25
United Kingdom	0,51	0,55	0,56	0,54	0,59	0,54
United States	0,73	0,78	0,77	0,77	0,92	0,86

Źródło: OECD.

Saldo budżetu / PKB (w %), 1994-1998

Kraj	1994	1995	1996	1997	1998*
Belgia	-4,9	-3,9	-3,2	-2,1	-1,7
Grecja	-10,0	-10,3	-7,5	-4,0	-2,2
Hiszpania	-6,3	-7,3	-4,6	-2,6	-2,2
Francja	-5,8	-4,9	-4,1	-3,0	-2,9
Włochy	-9,2	-7,7	-6,7	-2,7	-2,5
Szwecja	-10,3	-6,9	-3,5	-0,8	0,5
W. Brytania	-6,8	-5,5	-4,8	-1,9	-0,6
EU	-5,4	-5,0	-4,2	-2,4	-1,9

Traktat z Maastricht, oficjalnie Traktat o Unii Europejskiej
podpisany 7 lutego 1992 w Maastricht w Holandii
[wszedł w życie 1 listopada 1993 roku]

Saldo finansów publicznych (jako % PKB)

Źródło: OECD 2017.

Country	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Australia	0,7	-3,9	-5,6	-4,5	-4,5	-2,9	-3,0	-2,6	-2,9	..
Austria	-1,4	-1,5	-5,4	-4,5	-2,6	-2,2	-1,4	-2,7	-1,1	-1,6
Belgium	0,1	-1,1	-5,4	-4,0	-4,1	-4,2	-3,1	-3,1	-2,5	-2,6
Canada	1,8	0,2	-3,9	-4,8	-3,3	-2,5	-1,9	-0,5	-1,3	-2,0
Czech Republic	-0,7	-2,1	-5,5	-4,4	-2,7	-3,9	-1,3	-1,9	-0,6	0,6
Denmark	5,0	3,2	-2,8	-2,7	-2,1	-3,5	-1,0	1,4	-1,3	-0,9
Estonia	2,7	-2,7	-2,2	0,2	1,2	-0,3	-0,2	0,7	0,1	0,3
Finland	5,1	4,2	-2,5	-2,6	-1,0	-2,2	-2,6	-3,2	-2,7	-1,9
France	-2,5	-3,2	-7,2	-6,8	-5,1	-4,8	-4,0	-3,9	-3,6	-3,4
Germany	0,2	-0,2	-3,2	-4,2	-1,0	0,0	-0,2	0,3	0,7	0,8
Greece	-6,7	-10,2	-15,1	-11,2	-10,3	-8,9	-13,2	-3,7	-5,9	0,7
Hungary	-5,1	-3,6	-4,6	-4,5	-5,5	-2,3	-2,6	-2,1	-1,6	-1,9
Iceland	4,9	-13,0	-9,7	-9,8	-5,6	-3,7	-1,8	-0,1	-0,8	17,2
Ireland	0,3	-7,0	-13,8	-32,1	-12,7	-8,1	-5,7	-3,7	-2,0	-0,6
Israel	-0,7	-2,7	-5,6	-3,5	-2,8	-4,7	-4,0	-3,2	-2,1	..
Italy	-1,5	-2,7	-5,3	-4,3	-3,7	-2,9	-2,9	-3,0	-2,7	-2,4
Japan	-2,8	-4,1	-9,8	-9,2	-9,1	-8,3	-7,6	-5,4	-3,5	..
Korea	4,2	2,3	-1,3	1,0	1,0	1,0	1,3	1,3	1,4	..
Luxembourg	4,2	3,3	-0,7	-0,7	0,5	0,3	1,0	1,4	1,4	1,6
Mexico	0,2	-0,2	-0,6	-0,6	-0,1	-0,1	0,2	-0,6	-0,9	..
Netherlands	0,2	0,2	-5,4	-5,0	-4,3	-3,9	-2,4	-2,3	-2,1	0,4
New Zealand	4,3	0,5	-2,8	-7,0	-4,0	-2,2	-0,5	0,3	0,0	..
Norway	17,1	18,7	10,3	11,0	13,5	13,9	10,8	8,8	6,0	3,1
Poland	-1,9	-3,6	-7,3	-7,3	-4,8	-3,7	-4,1	-3,5	-2,6	-2,4
Portugal	-3,0	-3,8	-9,8	-11,2	-7,4	-5,7	-4,8	-7,2	-4,4	-2,0
Slovak Republic	-2,0	-2,4	-7,8	-7,5	-4,3	-4,3	-2,7	-2,7	-2,7	-1,7
Slovenia	-0,1	-1,4	-5,9	-5,6	-6,7	-4,1	-15,1	-5,4	-2,9	-1,8
Spain	1,9	-4,4	-11,0	-9,4	-9,6	-10,5	-7,0	-6,0	-5,1	-4,5
Sweden	3,3	2,0	-0,7	-0,1	-0,2	-1,0	-1,4	-1,6	0,3	0,9
Switzerland	0,9	2,1	0,8	0,3	0,8	0,3	-0,5	-0,3	1,1	..
Turkey	-6,2	-2,7	-0,7	-0,2	0,2	0,2	1,3	..
United Kingdom	-2,7	-5,2	-10,1	-9,5	-7,5	-8,2	-5,6	-5,7	-4,4	-3,0
United States	-3,6	-7,0	-12,7	-12,0	-10,6	-8,9	-5,4	-4,8	-4,2	..

Stan finansów publicznych w Polsce

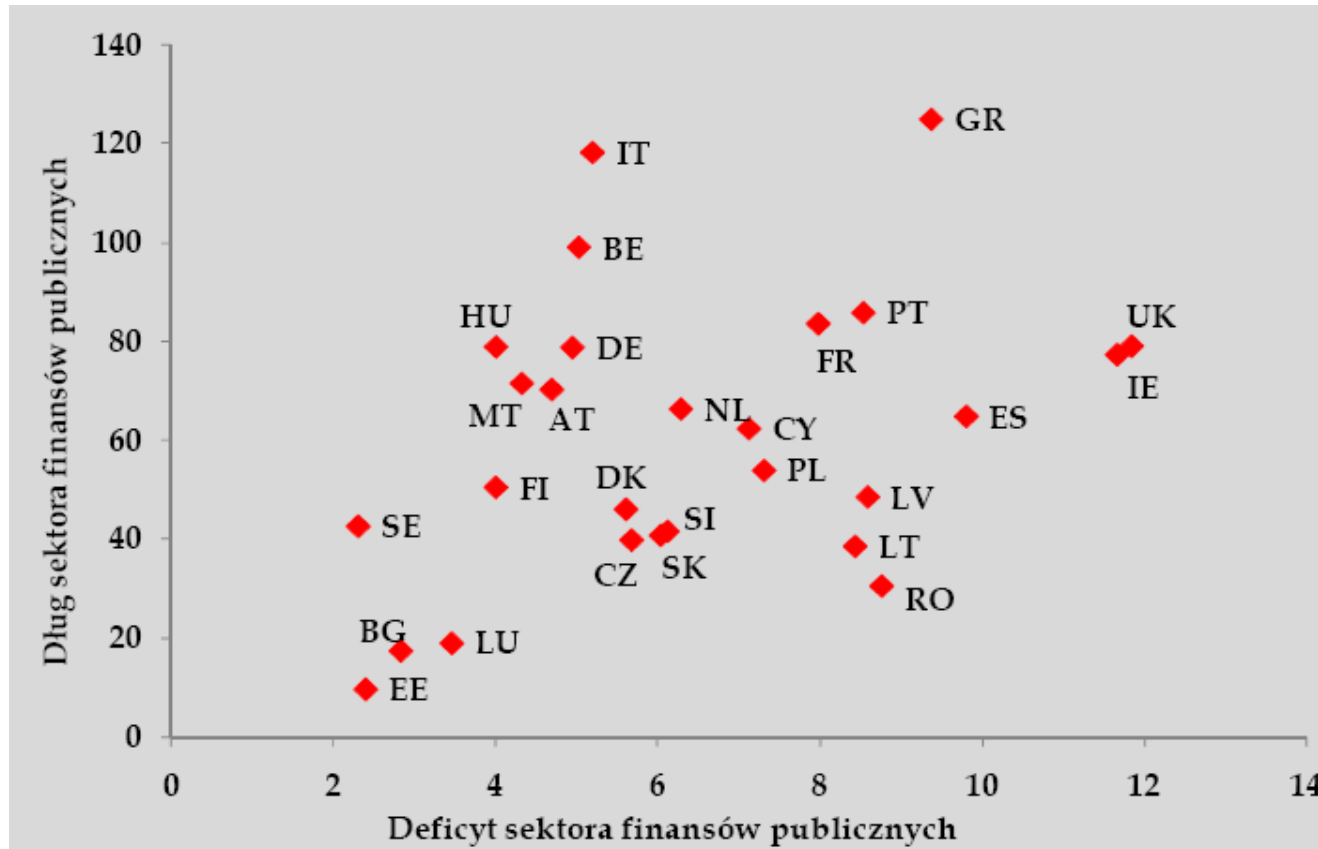
Wyszczególnienie		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Wynik (saldo) budżetu państwa	w mln zł	-44 591	-25 124	-30 407	-42 194	-28 977	-42 607	-46 159	-25 369
	w % PKB	-3,1	-1,6	-1,9	-2,5	-1,7	-2,4	-2,6	-1,3
Wynik (saldo) sektora finansów publicznych	w mln zł	-85 106	-56 337	-37 560	-48 354	-39 615	-43 990	-46 065	-14 152
	w % PKB	-5,9	-3,6	-2,3	-2,9	-2,3	-2,4	-2,5	-0,7
Zadłużenie sektora finansów publicznych ogółem	w mln zł	747 899	815 346	840 477	882 293	826 775	877 282	965 201	961 819
	w % PKB	51,7	52,0	51,6	53,3	48,1	48,8	52,1	48,5

Źródło: GUS.

Przyczyny powstawania długu publicznego

- Brak długu, jeżeli budżet jest zawsze zbilansowany
 $G - T = 0 \rightarrow \Delta D = 0$
- Dług (D) pojawia się i rośnie jeżeli $G > T$
- Zmiany długu wynikają z dwóch czynników
Podstawowego deficytu ($\Delta D = G - T$)
Kosztów obsługi długu $r * D$
 $\Delta D = (G - T) + r * D$

Deficyt i dług sektora finansów publicznych w UE, 2010

Deficyt sektora finansów publicznych w Irlandii w 2010 r. w związku z dodatkową pomocą państwa dla sektora finansowego wyniósł **30,8% PKB**, a dług publiczny sięgnął **98% PKB**.

Dług publiczny w USA, 25.11.2018

U.S. NATIONAL DEBT CLOCK
The Outstanding Public Debt as of 25.11.2018:

\$ 21,785,490,842,635

Debt per citizen **\$66,201.**

Debt per taxpayer **\$178,339.**

Dług publiczny (% PKB)

Źródło: OECD 2017.

Country	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Austria	68,7	74,0	86,3	90,3	91,3	97,6	93,9	101,9	101,1	..
Belgium	93,8	101,1	109,5	107,8	110,4	120,4	118,5	129,7	126,7	127,5
Czech Republic	30,3	34,2	41,0	45,8	48,4	57,9	58,0	56,7	53,9	49,7
Denmark	34,6	41,9	49,3	53,4	60,1	60,6	56,7	59,0	53,1	..
Estonia	7,2	8,4	12,6	11,9	9,5	13,2	13,7	14,1	13,0	13,1
Finland	39,1	38,3	49,2	55,1	57,5	64,3	64,8	71,7	74,9	75,9
France	75,6	81,5	93,2	96,8	100,7	110,4	111,0	120,3	121,1	123,4
Germany	64,2	68,1	75,5	84,5	84,3	88,2	83,3	83,7	79,3	76,5
Greece	112,8	117,5	135,0	127,1	109,2	164,5	178,9	179,5	181,6	185,2
Hungary	71,4	74,9	84,0	85,9	94,9	97,8	95,7	98,4	97,0	97,0
Ireland	27,4	47,4	67,7	84,1	109,7	129,2	132,7	122,9	91,5	..
Italy	110,7	113,0	126,0	124,9	117,9	136,2	143,7	156,0	157,5	156,4
Latvia	12,8	23,1	41,9	53,1	47,7	45,8	43,4	45,9	40,8	44,7
Lithuania	19,4	17,1	34,1	45,5	45,7	51,3	47,9	52,5	53,9	..
Luxembourg	12,6	20,1	19,7	26,8	26,4	30,1	30,1	31,5	30,7	..
Netherlands	48,5	61,4	64,1	68,0	72,0	77,8	76,6	81,2	78,1	75,8
Norway	55,6	54,2	48,1	48,4	33,8	34,9	35,3	33,0	38,9	42,5
Poland	51,1	53,4	56,7	61,0	61,2	64,4	65,0	70,0	69,4	71,9
Portugal	78,1	82,8	96,1	104,1	107,9	137,1	141,4	151,2	149,2	146,5
Slovak Republic	34,8	33,8	42,5	47,4	50,0	58,3	61,2	60,5	59,3	59,1
Slovenia	29,1	28,4	42,5	46,8	50,4	60,5	78,9	99,2	102,1	97,5
Spain	41,7	47,2	61,8	66,6	77,7	92,5	105,7	118,5	116,9	117,2
Sweden	46,1	44,7	47,8	45,5	45,6	46,2	48,4	54,6	53,3	51,7
Switzerland	50,5	48,6	46,4	44,7	45,0	45,8	45,5	45,5	45,2	..
United Kingdom	51,4	63,4	77,0	89,1	103,3	107,0	102,8	113,3	112,6	123,1
United States	64,7	73,6	87,0	95,7	99,9	103,4	105,4	105,2	105,6	107,4

		Millions of national currency			% of GDP		
		2017Q4	2018Q3	2018Q4	2017Q4	2018Q3	2018Q4
Belgium	euro	454 112	471 011	459 651	103.4	105.3	102.0
Bulgaria	BGN	25 904	24 611	24 430	25.6	23.1	22.6
Czechia	CZK	1 749 532	1 778 097	1 735 076	34.7	34.0	32.7
Denmark	DKK	772 862	771 798	757 441	35.5	35.1	34.1
Germany	euro	2 115 397	2 077 122	2 063 172	64.5	61.8	60.9
Estonia	euro	2 177	2 126	2 152	9.2	8.5	8.4
Ireland	euro	201 368	216 186	206 214	68.5	68.7	64.8
Greece	euro	317 485	335 033	334 573	176.2	182.3	181.1
Spain	euro	1 144 425	1 177 514	1 173 107	98.1	98.3	97.1
France	euro	2 258 656	2 323 228	2 315 298	98.4	99.3	98.4
Croatia	HRK	284 316	282 768	284 694	77.8	74.7	74.6
Italy	euro	2 269 010	2 338 229	2 321 957	131.4	133.5	132.2
Cyprus	euro	18 814	22 623	21 258	95.8	110.1	102.5
Latvia	euro	10 807	10 670	10 608	40.0	37.0	35.9
Lithuania	euro	16 625	15 445	15 417	39.4	35.0	34.2
Luxembourg	euro	12 697	12 585	12 587	23.0	21.7	21.4
Hungary	HUF	28 158 019	29 782 755	29 806 589	73.4	72.5	70.8
Malta	euro	5 683	5 539	5 665	50.2	46.0	46.0
Netherlands	euro	419 778	404 306	405 428	57.0	52.9	52.4
Austria	euro	289 253	288 173	284 758	78.2	75.4	73.8
Poland	PLN	1 005 722	1 028 476	1 034 358	50.6	49.4	48.9
Portugal	euro	242 805	248 896	244 906	124.8	124.8	121.5
Romania	RON	301 158	313 412	330 047	35.2	34.2	35.0
Slovenia	euro	31 859	32 215	32 232	74.1	71.1	70.1
Slovakia	euro	43 231	45 880	44 145	50.9	51.5	48.9
Finland	euro	137 278	135 773	137 545	61.3	58.8	58.9
Sweden	SEK	1 869 076	1 810 562	1 859 090	40.8	38.2	38.8
United Kingdom	GBP	1 786 069	1 812 275	1 837 530	87.1	86.2	86.8

Dług publiczny (kwota w walucie krajowej i % PKB)

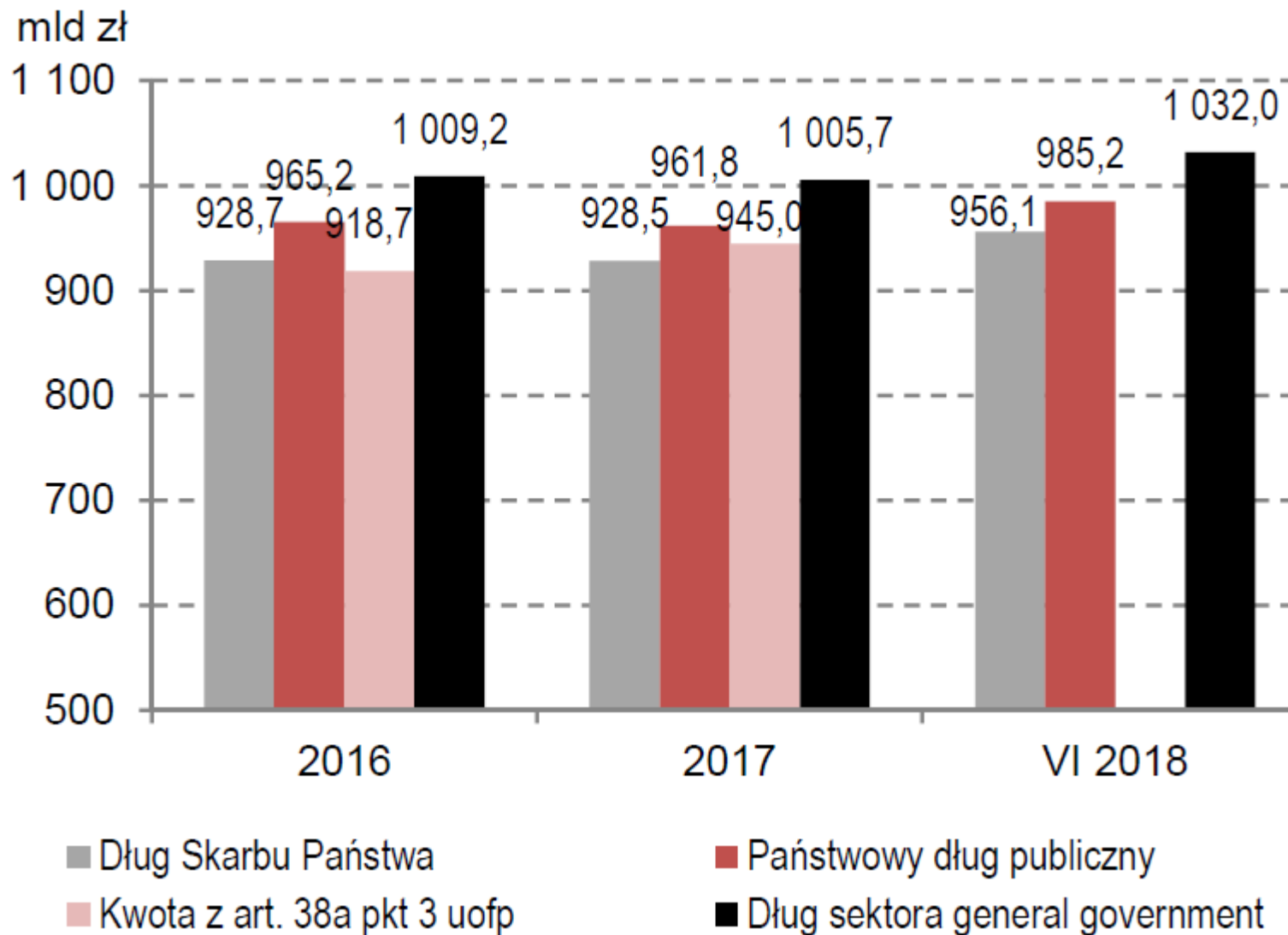
Źródło:
Eurostat.

Zadłużenie Skarbu Państwa, Polska 2001-2018

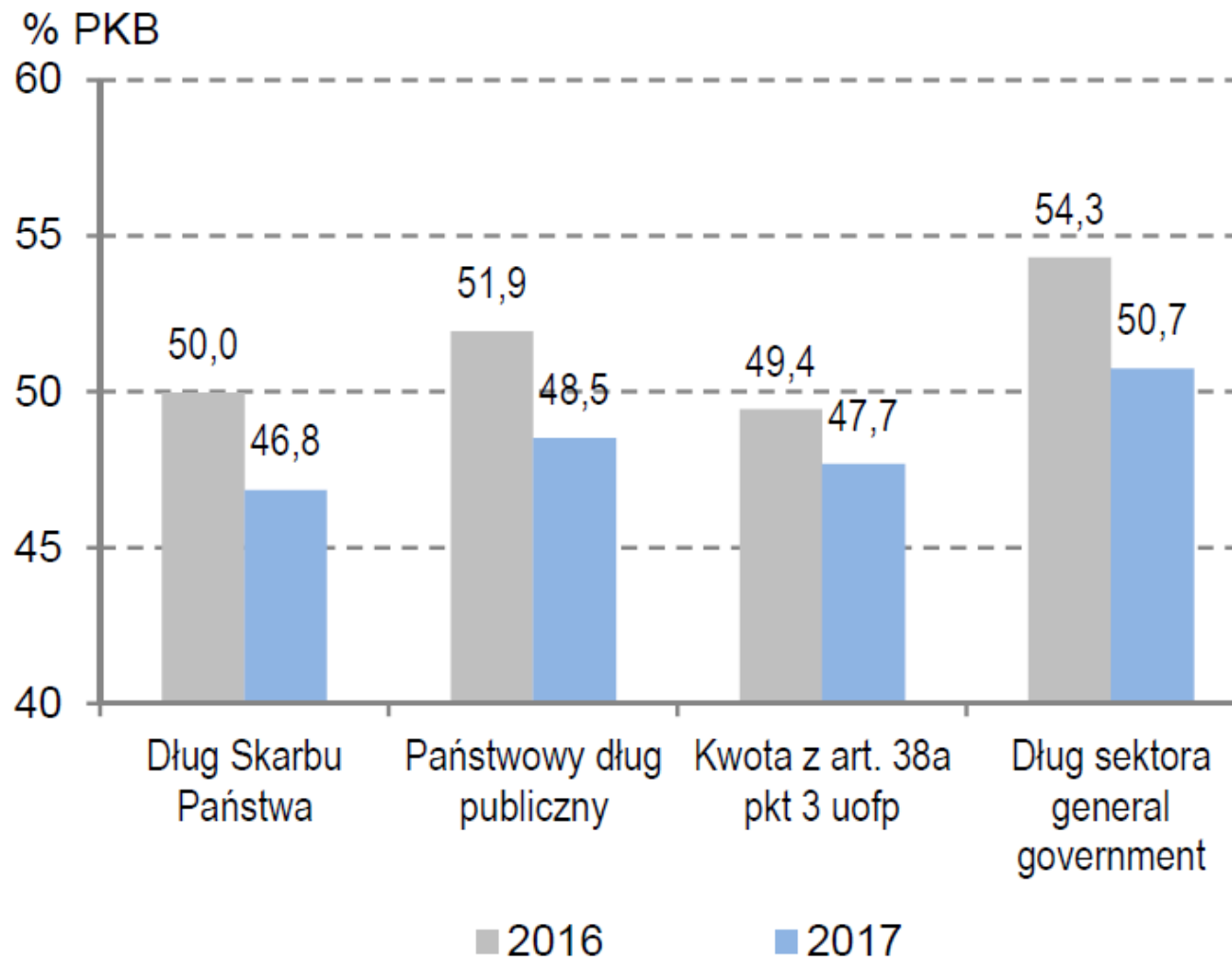
Rok	Zadłużenie Skarbu Państwa (w mln PLN)	I. Zadłużenie krajowe Skarbu Państwa	II. Zadłużenie zagraniczne Skarbu Państwa
XII 2001	283 938	185 029	98 909
XII 2002	327 904	219 347	108 557
XII 2003	378 944	251 166	127 778
XII 2004	402 860	291 659	111 202
XII 2005	440 167	315 479	124 689
XII 2006	478 526	352 328	126 198
XII 2007	501 531	380 409	121 122
XII 2008	569 946	420 202	149 744
XII 2009	631 534	462 761	168 773
XII 2010	701 851	507 010	194 840
XII 2011	771 130	524 693	246 438
XII 2012	793 853	542 969	250 884
XII 2013	838 024	584 271	253 752
XII 2014	779 938	503 079	276 859
XII 2015	834 551	543 262	291 288
XII 2016	928 666	609 203	319 463
XII 2017	928 473	644 533	283 940
IX 2018	949 655	666 391	283 263

Dług publiczny w Polsce, VI.2018

Źródło: Ministerstwo Finansów, Strategia zarządzania długiem 2019-2022.

Dług publiczny jako % PKB, Polska 2016-2017

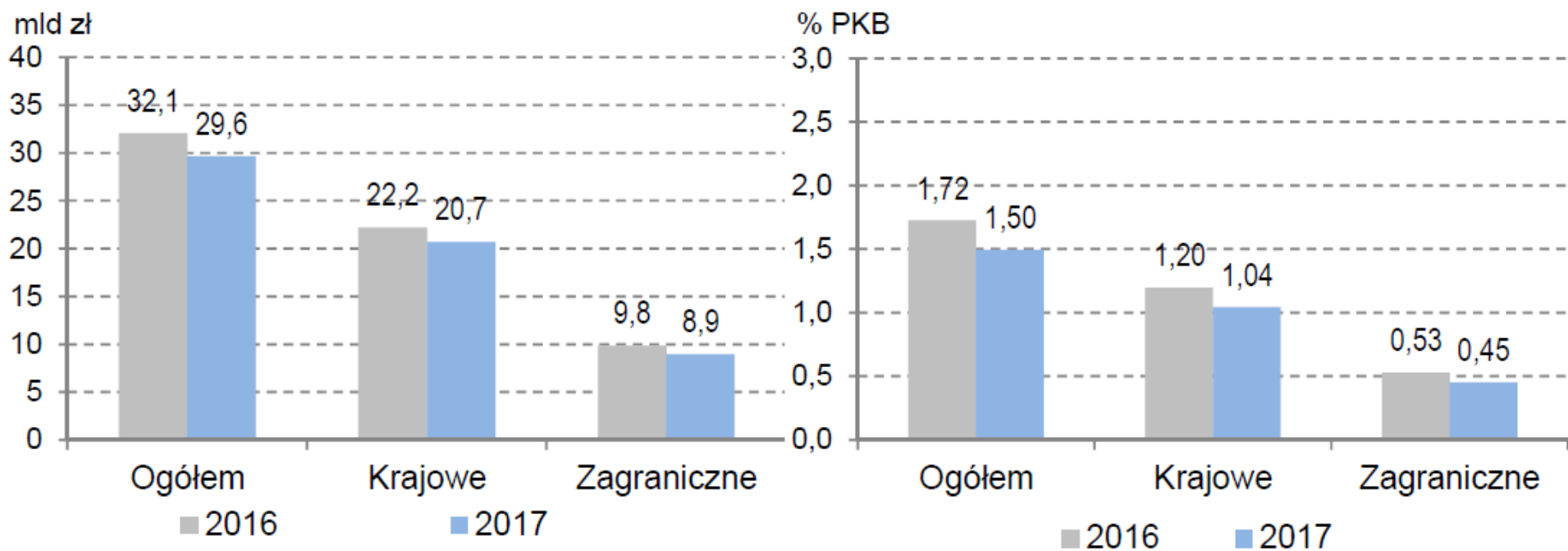
Źródło: Ministerstwo Finansów, Strategia zarządzania długiem 2019-2022.

Koszty utrzymywania deficytów oraz wzrostu długu publicznego

Utrzymywanie deficytów oraz powiększanie długu (wzrost kosztów jego obsługi) absorbuje prywatne oszczędności – **brakuje funduszy na inwestycje** (efekt wypierania).

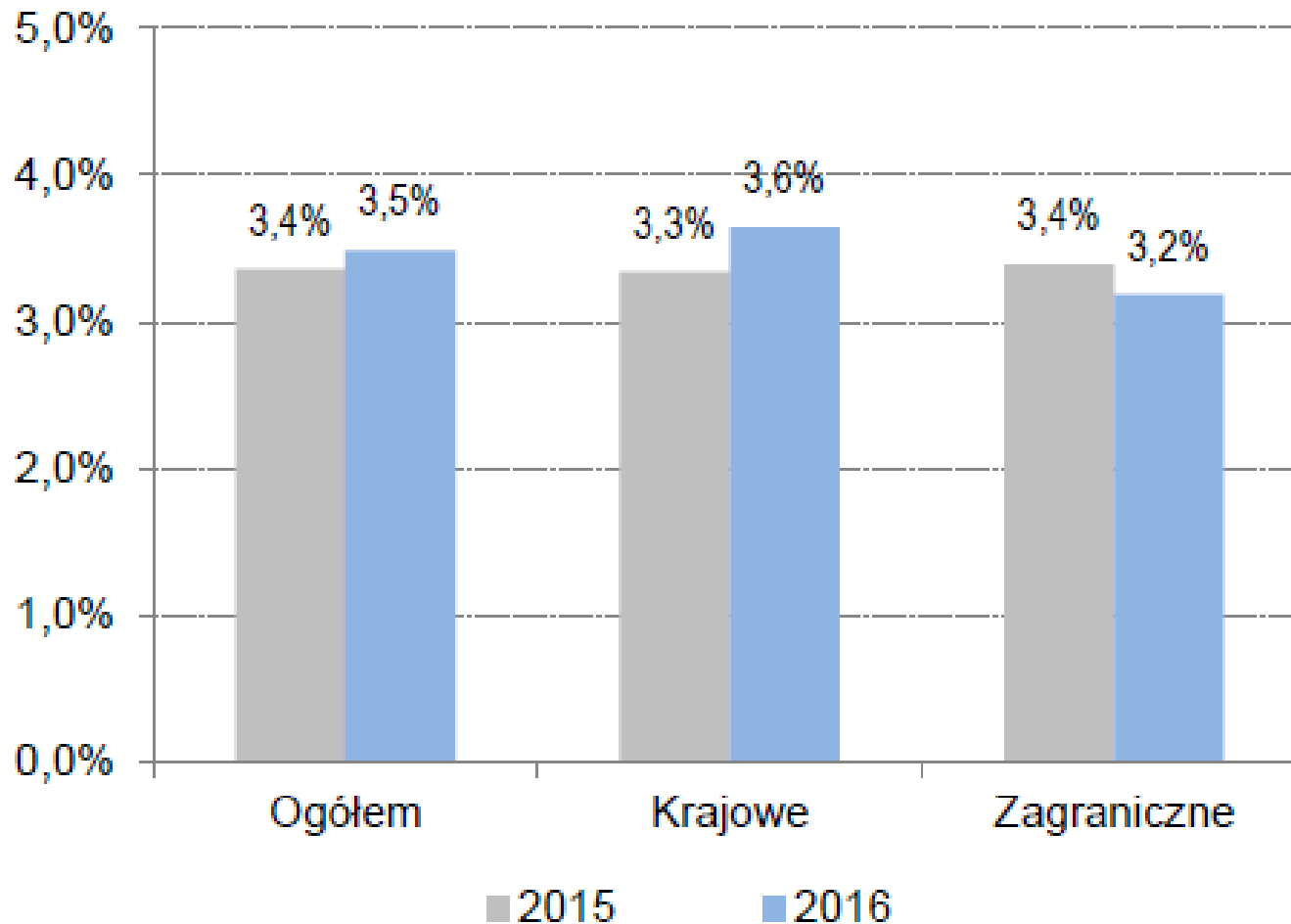
Nawet finansowanie deficytu przez zagranicznych inwestorów niesie ze sobą szereg ryzyk: nagłe zmniejszenie zakupu obligacji może doprowadzić do **spadku wartości waluty, wzrostu stóp procentowych, wzrostu inflacji** oraz **recesji**.

Koszty obsługi długu Skarbu Państwa, 2016-2017

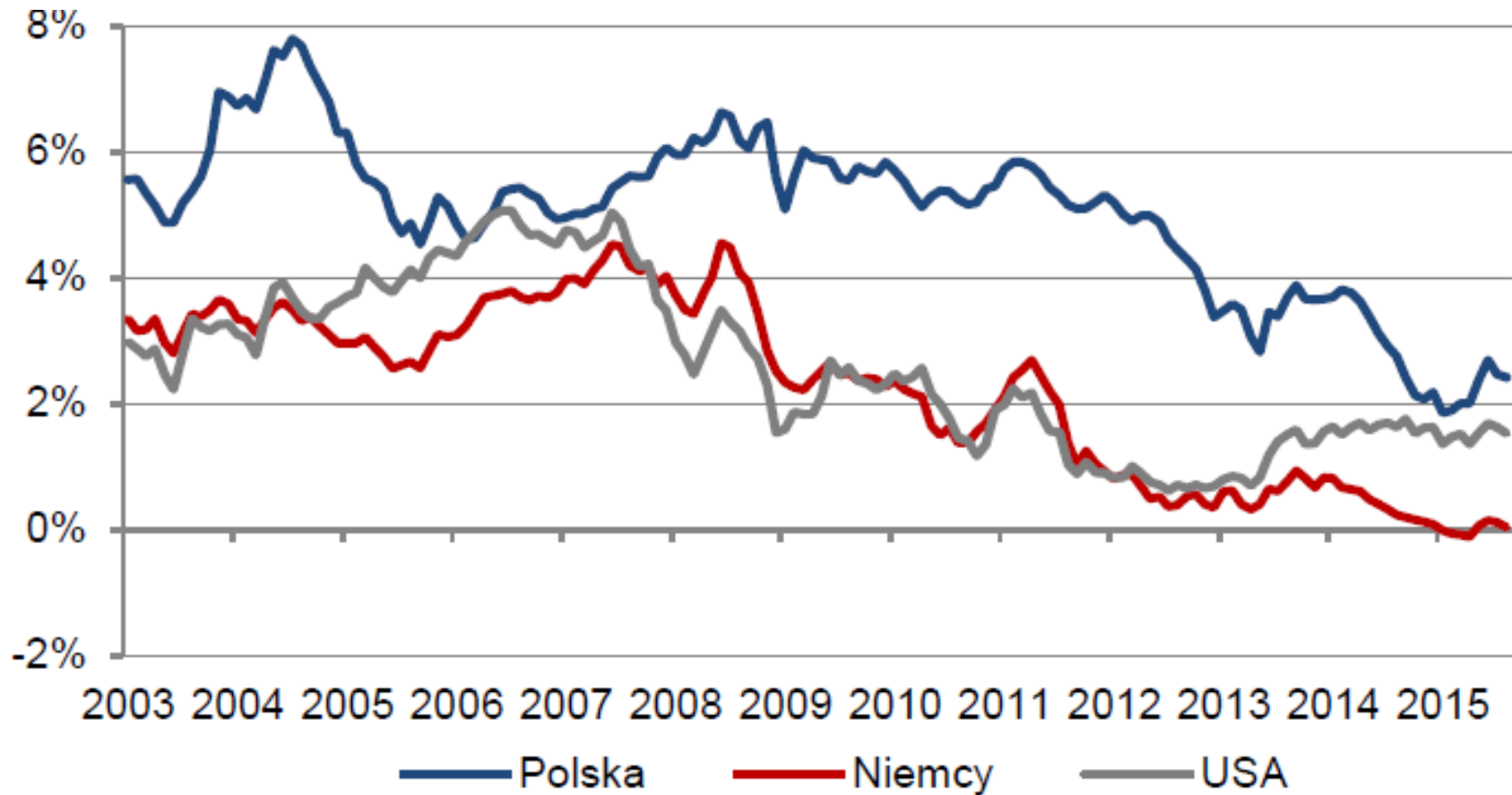

Źródło: Ministerstwo Finansów, Strategia zarządzania długiem 2019-2022.

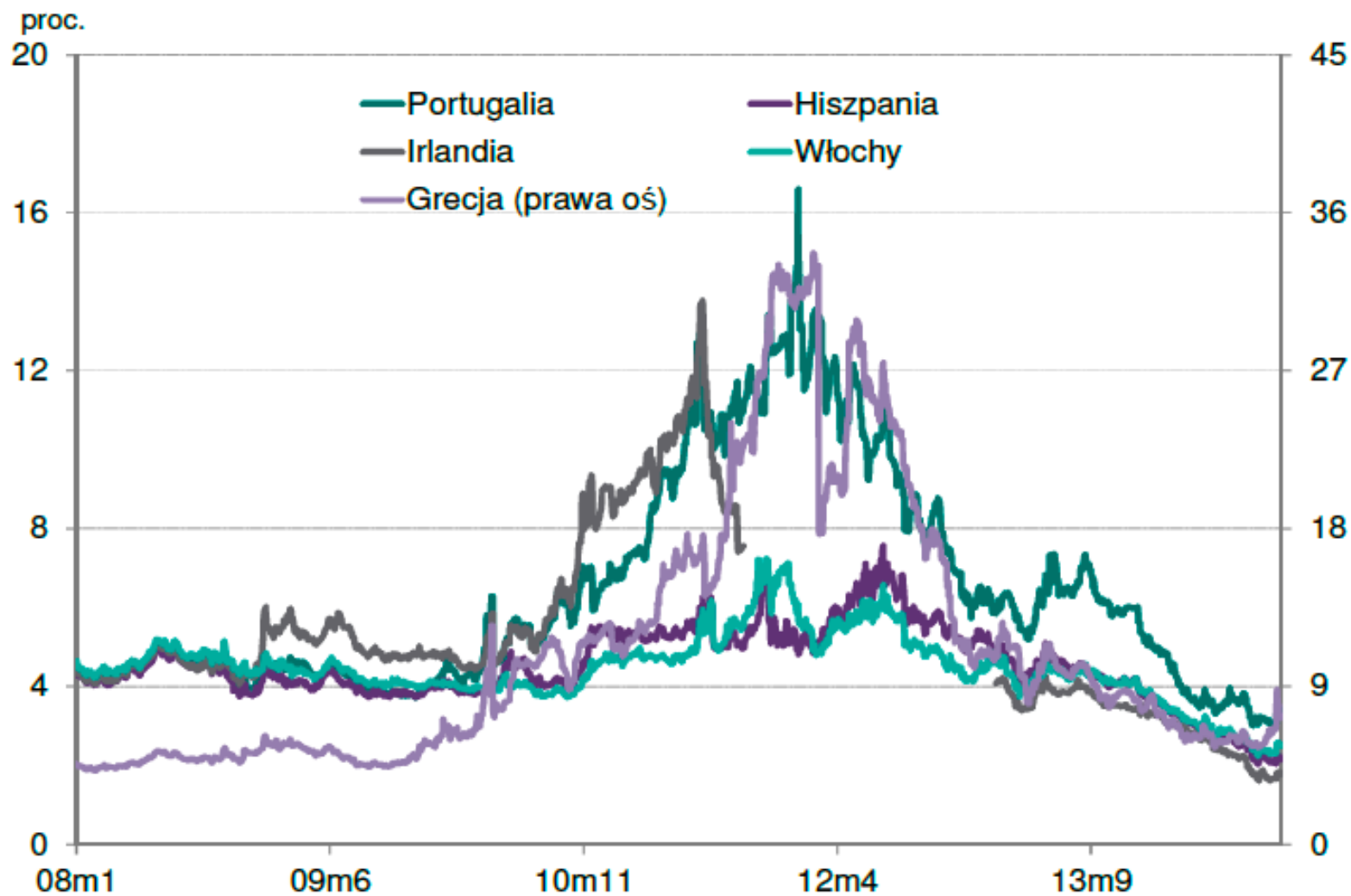
Średnie koszty obsługi długu Skarbu Państwa, 2015-2016

Rentowność 5-letnich obligacji skarbowych

Rentowność 10-letnich obligacji w krajach PIIGS

Źródło: NBP, Raport o inflacji, listopad 2014.

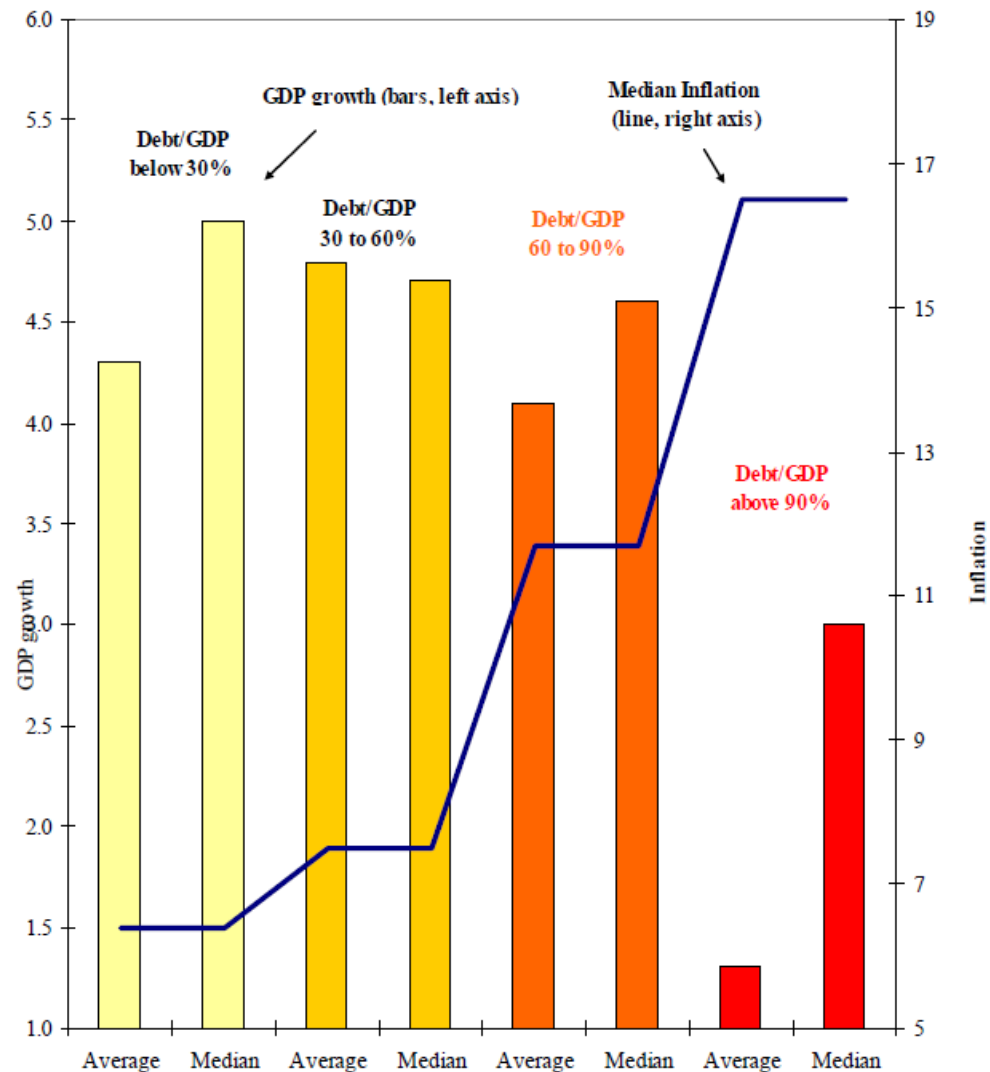
Dług publiczny a wzrost gospodarczy

- wybrane rozwinięte gospodarki, 1790-2009

Country	Period	Central (Federal) government debt/ GDP			
		Below 30 percent	30 to 60 percent	60 to 90 percent	90 percent and above
Australia	1902-2009	3.1	4.1	2.3	4.6
Austria	1880-2009	4.3	3.0	2.3	n.a.
Belgium	1835-2009	3.0	2.6	2.1	3.3
Canada	1925-2009	2.0	4.5	3.0	2.2
Denmark	1880-2009	3.1	1.7	2.4	n.a.
Finland	1913-2009	3.2	3.0	4.3	1.9
France	1880-2009	4.9	2.7	2.8	2.3
Germany	1880-2009	3.6	0.9	n.a.	n.a.
Greece	1884-2009	4.0	0.3	4.8	2.5
Ireland	1949-2009	4.4	4.5	4.0	2.4
Italy	1880-2009	5.4	4.9	1.9	0.7
Japan	1885-2009	4.9	3.7	3.9	0.7
Netherlands	1880-2009	4.0	2.8	2.4	2.0
New Zealand	1932-2009	2.5	2.9	3.9	3.6
Norway	1880-2009	2.9	4.4	n.a.	n.a.
Portugal	1851-2009	4.8	2.5	1.4	n.a.
Spain	1850-2009	1.6	3.3	1.3	2.2
Sweden	1880-2009	2.9	2.9	2.7	n.a.
United Kingdom	1830-2009	2.5	2.2	2.1	1.8
United States	1790-2009	4.0	3.4	3.3	-1.8
Average		3.7	3.0	3.4	1.7
Median		3.9	3.1	2.8	1.9
Number of observations = 2,317		866	654	445	352

Dług publiczny a wzrost gospodarczy i inflacja

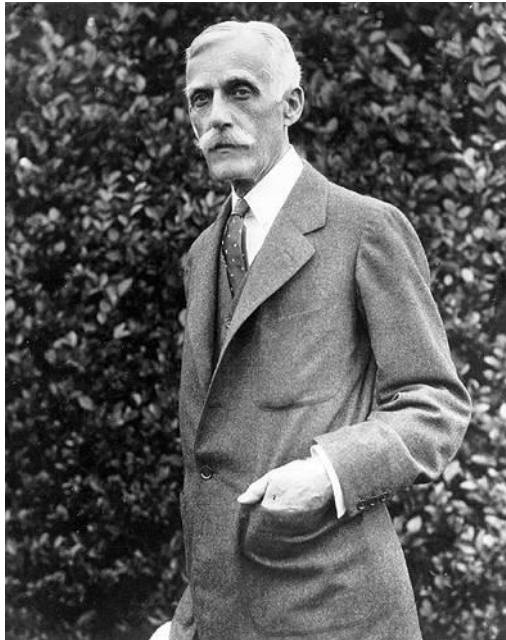
- wybrane rynki wschodzące, 1946-2009

Źródło: Reinhart i Rogoff, *Growth in a time of debt*, 2010.

Andrew Mellon o podatkach

*"Historia opodatkowania pokazuje, iż **podatki nadmierne nie są płacone**. Wysokie stawki w sposób nieunikniony wywierają presję na podatnika, zmuszając go do wycofania kapitału z produkcyjnych zastosowań i zainwestowania go w zwolnione z podatków papiery wartościowe lub znalezienia innych, zgodnych z prawem metod unikania realizacji podlegającego opodatkowaniu dochodu. W rezultacie źródła dochodu do opodatkowania wysychają".*

Andrew Mellon – sekretarz skarbu w rządzie republikanina Warrena G. Hardinga

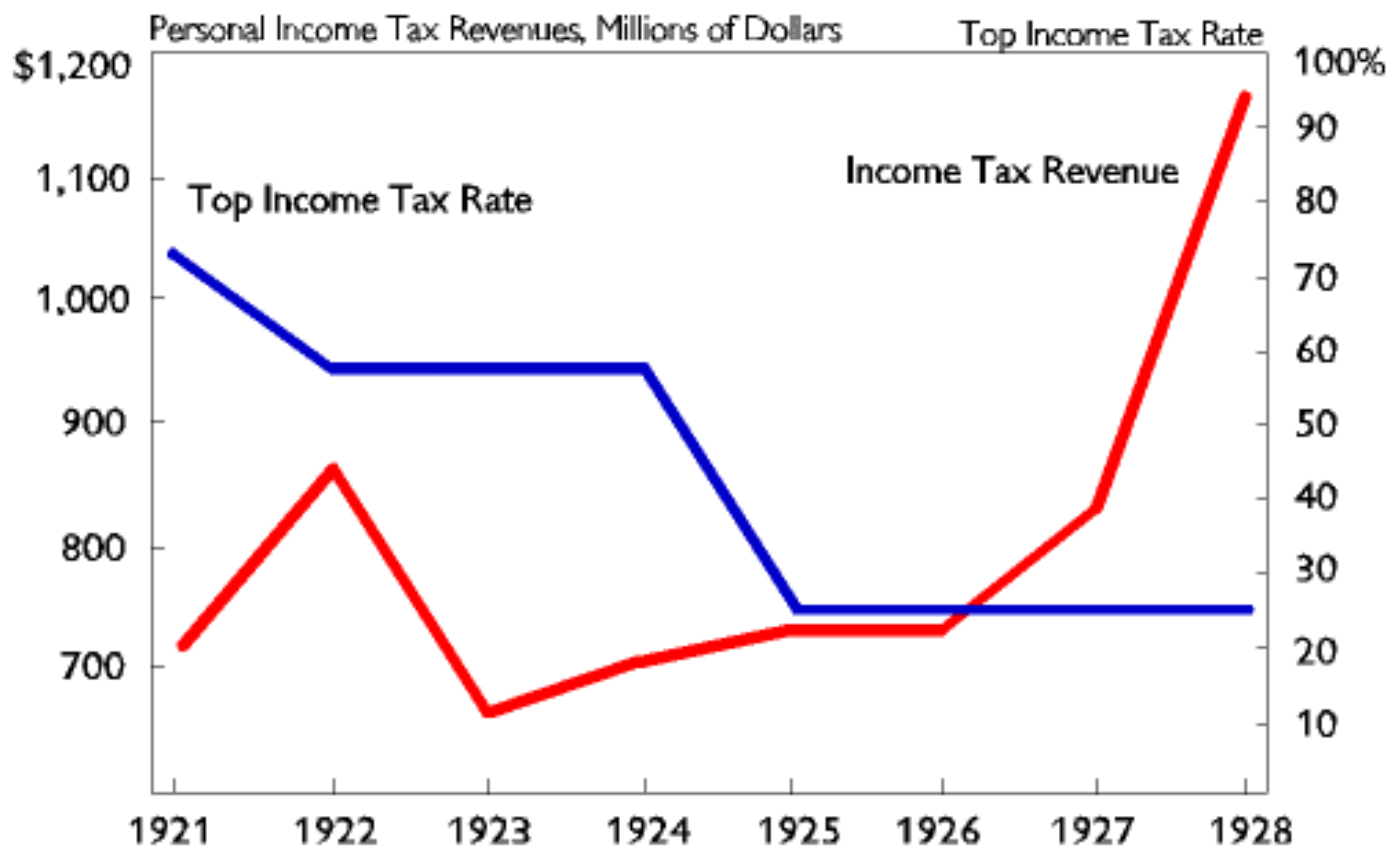
Reforma Andrew Mellona

W 1921 zredukowano wszystkie stawki podatku dochodowego (w tym najwyższą z **73%** do **58%**); w czerwcu 1924 r. najwyższa stawka opodatkowania spadła do **46%** (a w latach 1926 i 1928 obniżano dalej stawki opodatkowania – najwyższa stawka od dochodów ponad 100 000 USD osiągnęła poziom **25%**).

Efekty: lata 20-te okresem boomu gospodarczego, nominalny PNB wzrósł z 69,6 mld do 103,1 mld \$; **realny PNB wzrósł o 54%** a produktywność o 66,5 %; produkcja przemysłowa podwoiła się.

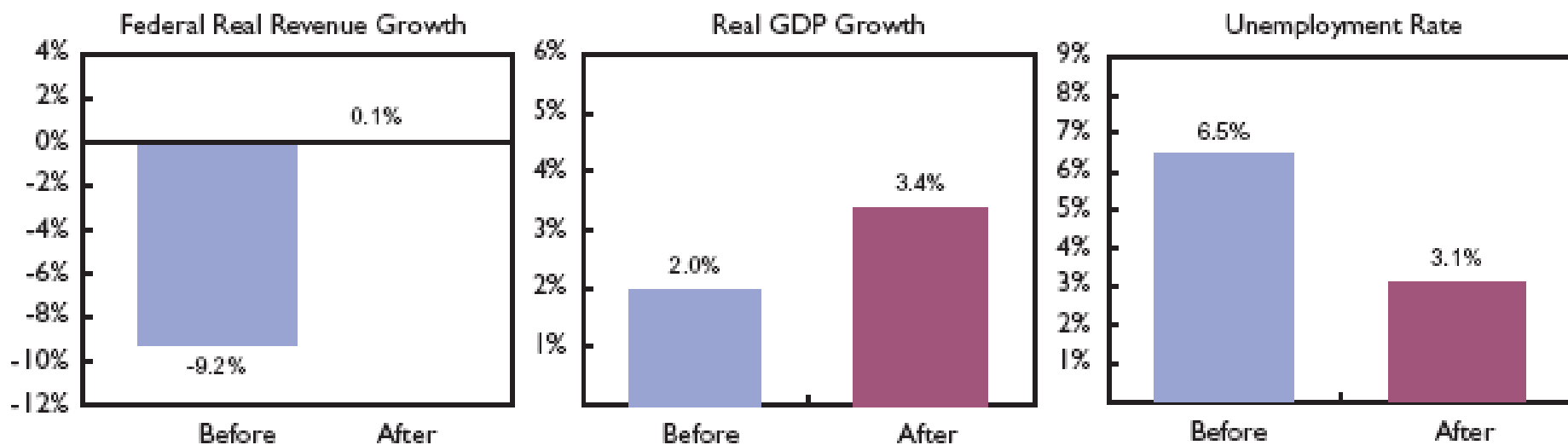
Lower Tax Rates in the 1920s Meant More Tax Revenue

Sources: Tax Foundation; Joint Economic Committee, "The Mellon and Kennedy Tax Cuts: A Review and Analysis," Staff Study, June 18, 1982.

Wskaźniki gospodarcze 4 lata przed i 4 lata po reformach podatkowych

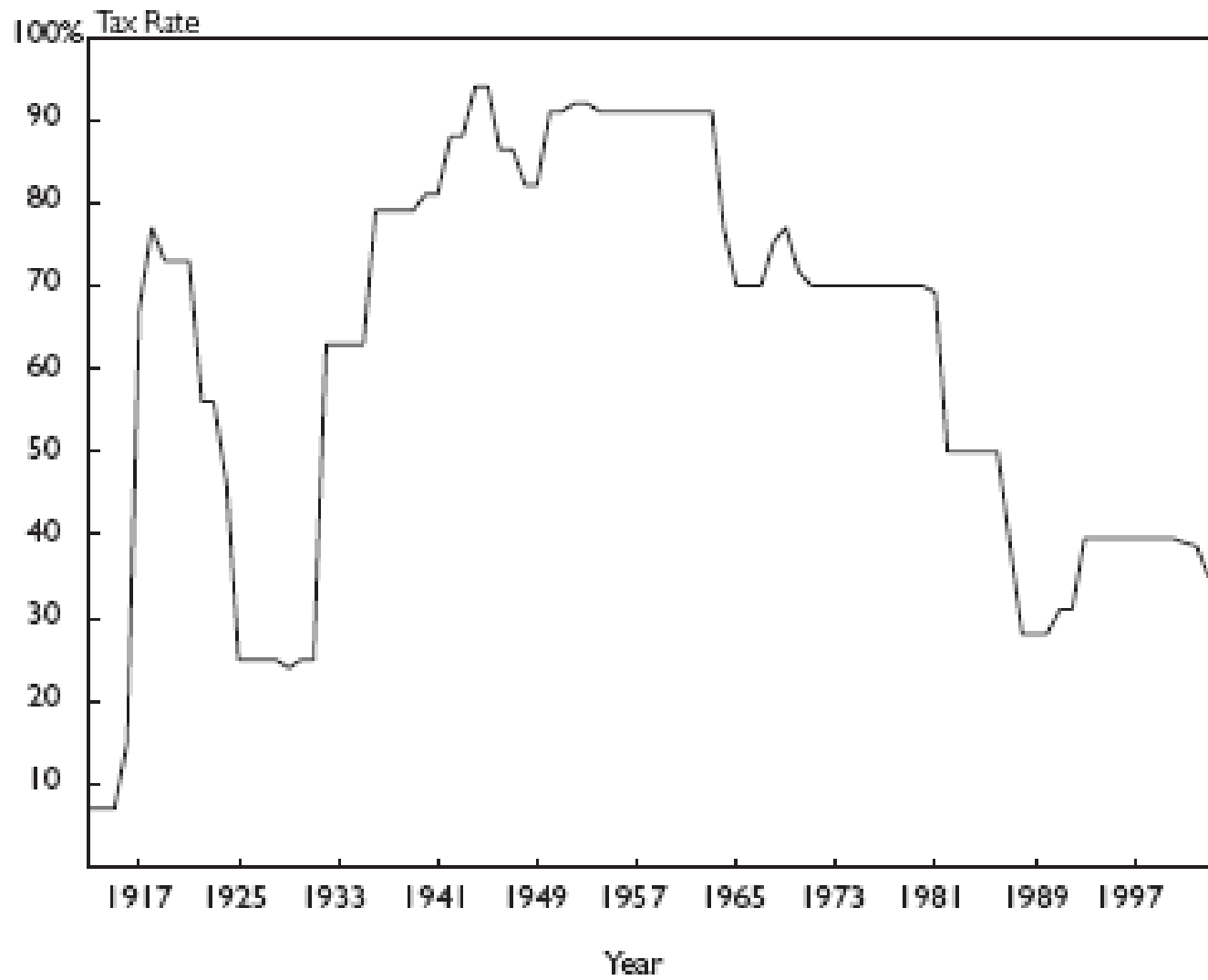
Before and After: Revenue, Output, and Employment
Annual average rate over four-year period before and four-year period after the tax cut

Source: Fiscal year U.S. budget data.

The Top Marginal Personal Income Tax Rate, 1913-2003

(When applicable, top rate on earned and/or unearned income)

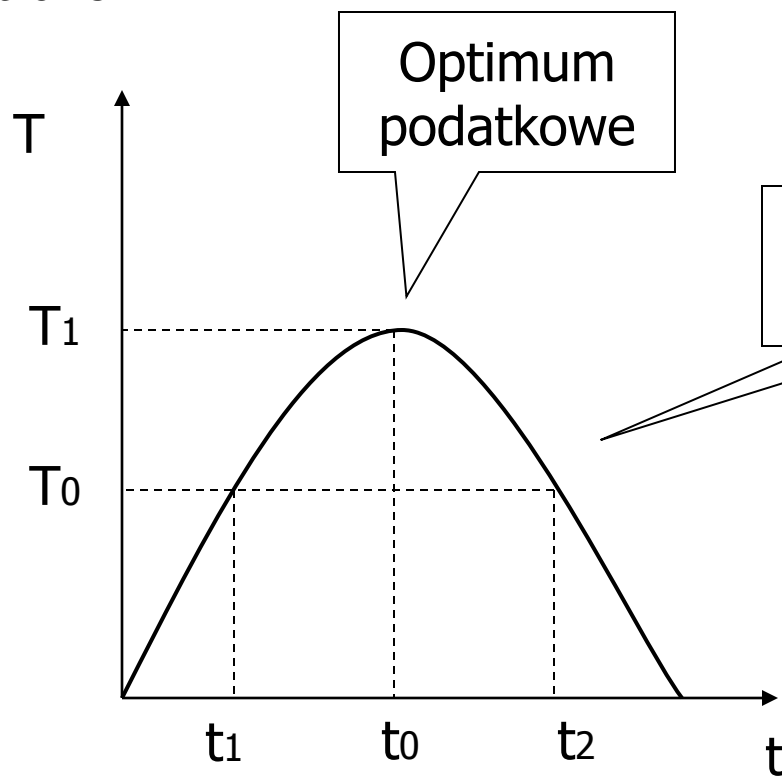

Source: Internal Revenue Service.

Krzywa Laffera

Wpływy
podatkowe

Stopa
podatkowa

Wpływ ustaw podatkowych na wielkość zobowiązań podatkowych w USA w latach 1981 –1986 (mld dol.)

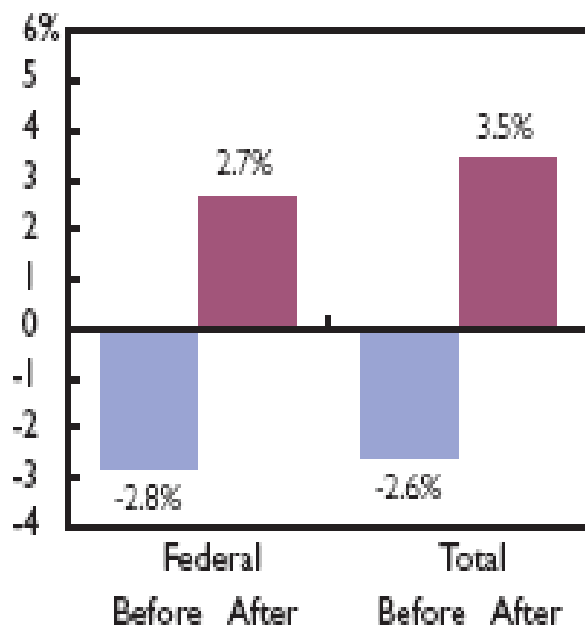
Wyszczególnienie	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Economic Recovery Tax Act of 1981	-8,9	-62,4	-111,3	-147,2	-190,8	-233,3
Tax Equity and Fiscal Responsibility Act of 1982	-	2,7	24,8	33,9	42,2	57,4
Tax Reform Act of 1984	-	-	-	3,8	12,8	20,2
Ogółem	-8,9	-59,7	-86,5	-109,5	-135,8	-155,7

Wskaźniki gospodarcze 4 lata przed i 4 lata po reformach podatkowych

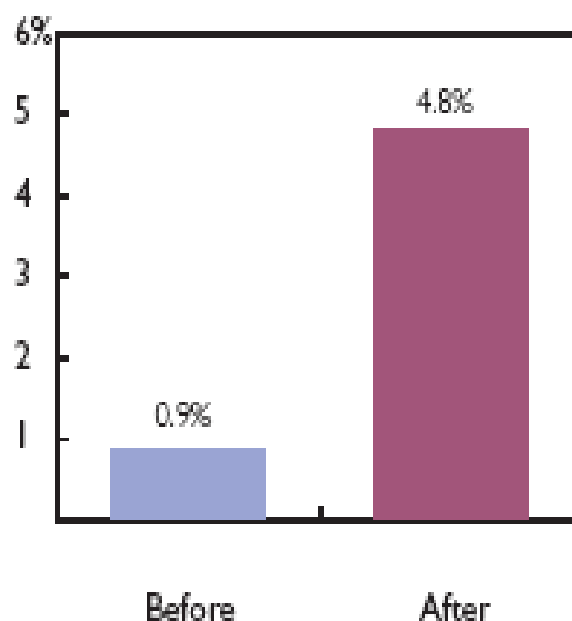
Before and After: Revenue, Output, and Employment

Annual average rate over four-year period before and four-year period after the tax cut

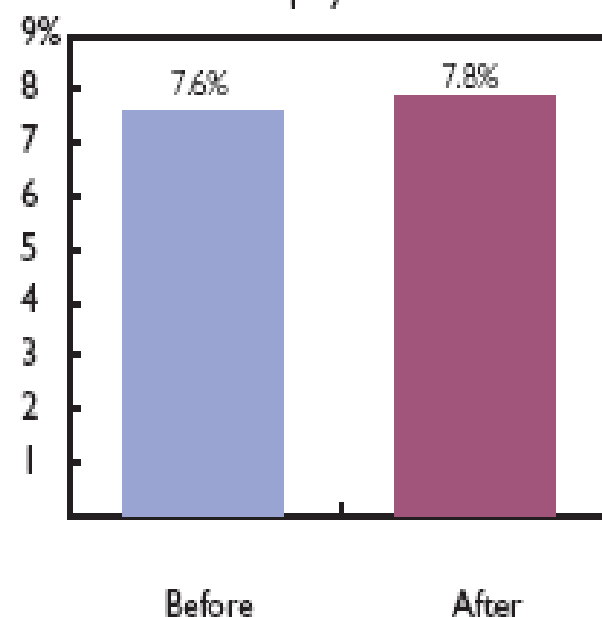
Real Income Tax Revenue Growth

Real GDP Growth

Unemployment Rate

Source: U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis, National Income and Product Accounts dataset.

Czasy Reagana, 1981-1989

Stopa wzrostu:

3,2% rocznie (w latach 1974-1981 2,8%, w latach 1989-1995 2,1%)

Mediana dochodów amerykańskich rodzin:

Wzrost z \$ 37,868 do \$ 42,049 (w latach 1974-1981 bez zmian, w latach 1989-1995 spadek o \$ 1,438)

Zatrudnienie:

17 mln nowych miejsc pracy /średnio 2 mln rocznie/

Inflacja:

1980 CPI = 13,5%, **1988 CPI = 4,1%**

Supply-side czy demand-side economics?

Wydatki budżetowe

FY 1981 = 867,7 mld \$ FY 1989 = 1057,2 mld \$

Wydatki na obronę

FY 1981 = 198,2 mld \$ FY 1989 = 285,9 mld \$

Dług publiczny

FY 1981 = 1004,7 mld \$ FY 1989 = 2025,2 mld \$

Wzrost opodatkowania w 1993 r.

Individual Income Tax

Rodziny o dochodach:

powyżej 140 000 USD miały płacić podatek w wysokości 36%

powyżej 250 000 USD miały płacić podatek w wysokości 39,6%

wcześniej krańcowa stopa opodatkowania wynosiła 31%

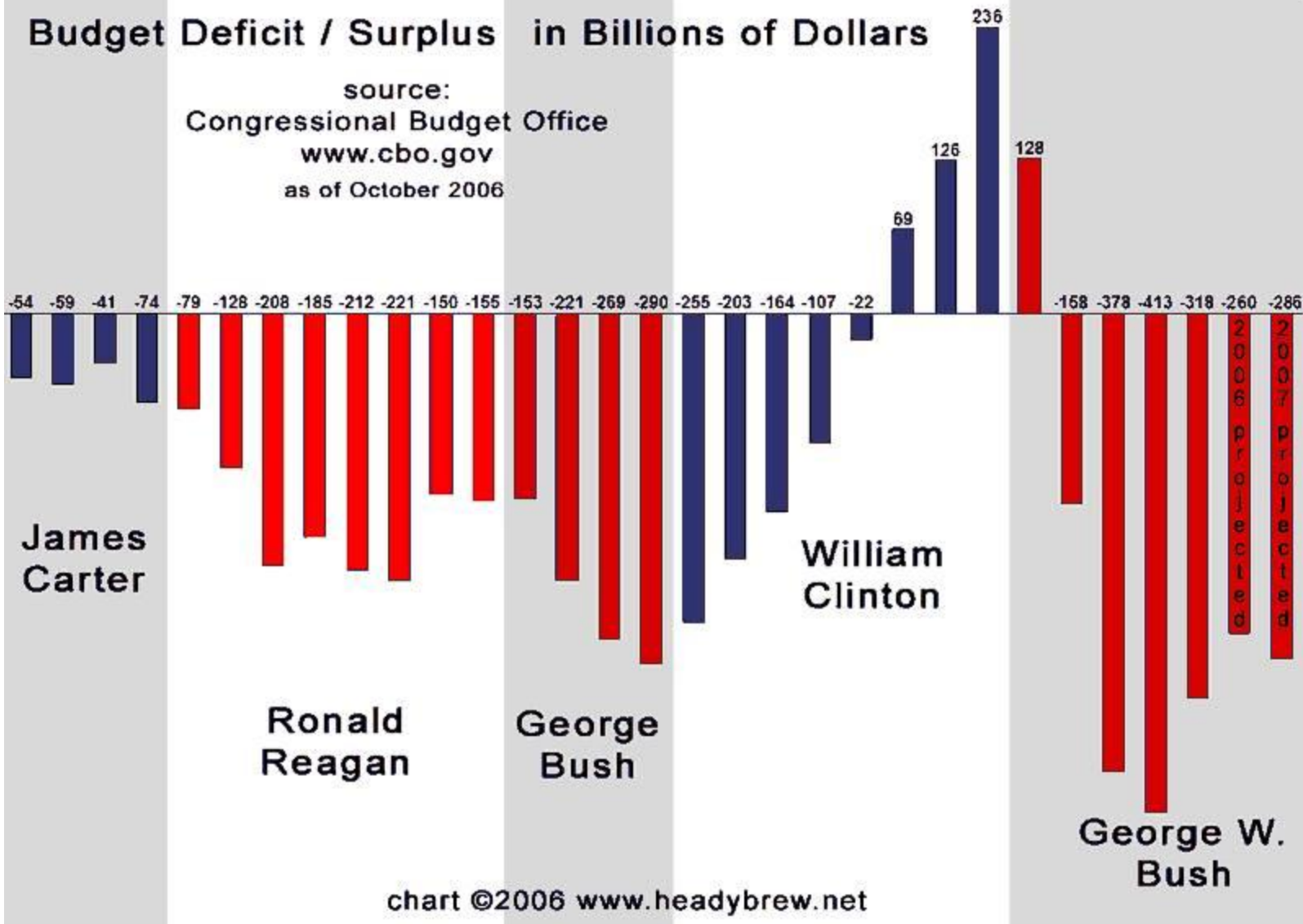
Corporate Income Tax

wzrost z 34% do 35%

Budget Deficit / Surplus in Billions of Dollars

source:
Congressional Budget Office
www.cbo.gov
as of October 2006

Polityka fiskalna B. Clintona

Clinton wprowadził w 1993 r. do systemu podatkowego IIT, gdzie istniały stawki 15%, 28% i 31% , nową stawkę 36% dla dochodów powyżej 140,000 USD w przypadku małżeństw i 115,000 USD dla osób samotnych oraz 39.6% dla podatników o dochodach powyżej 250,000 USD. CIT został podniesiony z 34% do 35%.

Wskaźnik	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stopa wzrostu GNP (%)	3,3	2,7	4,0	2,5	3,7	4,5	4,2	4,5	3,7
Stopa bezrobocia (%)	7.3	6.8	5.8	5.5	5.2	4.7	4.5	4.1	3.9
Inflacja (CPI) (%)	2,9	2,7	2,7	2,5	3,3	1,7	1,6	2,7	3,4
Wpływy budżetowe (mld \$)	1091	1155	1259	1351	1453	1579	1722	1828	2026
Wpływy budżetowe (% GDP)	17,5	15,7	18,1	18,5	18,9	19,3	20,0	20,0	20,9
Individual Income Tax (mld \$)	476	510	543	590	656	738	829	880	1005
Corporate Income Tax (mld \$)	100	118	140	157	172	182	189	185	207
Excise Tax (w mld \$)	46	48	55	58	54	57	58	70	69
Wydatki budżetowe (mld \$)	1382	1410	1462	1516	1561	1601	1653	1705	1789
Wydatki budżetowe (% GDP)	22,1	21,4	21,0	20,7	20,3	19,6	19,2	18,6	18,4
Saldo budżetu (mld \$)	-290	-255	-203	-164	-107	-22	+69	+126	+236
Saldo budżetu (% GDP)	-4,7	-3,9	-2,9	-2,2	-1,4	-0,3	+0,8	+1,4	+2,4
Dług publiczny (mld \$)	3000	3248	3433	3604	3734	3772	3721	3632	3410
Dług publiczny (% GDP)	48,1	49,4	49,3	49,2	48,5	46,1	43,1	39,8	35,1

Wskaźniki gospodarcze 1992-2000

Wskaźnik	1992	2000
PKB (w mld USD)	6,342	9,951
Dług publiczny (w mld USD)	4,065	5,674
Wydatki budżetowe (w mld USD)	1,382	1,789
Bezrobocie rejestrowane (w tys.)	10,158	6,647
Bezrobocie rzeczywiste (w %)	12,8% (I 1994)	8,1% (I 2001)
Wpływy podatkowe IIT (w mld USD)	476	1005
Wpływy podatkowe CIT (w mld USD)	100	207